

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa VARANK tarafından yazılı olarak yanıtlanması için gereğini saygılarımla arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ

Zonguldak Milletvekili

Yatırım teşvik; devletin, yatırımları arttırmak amacıyla, yatırımcıya sunduğu desteklere denilmektedir. Cari açığın azaltılması amacıyla ithalat bağımlılığı yüksek olan ürünlerin üretiminin artırılması, teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenmesi, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, destek unsurlarının etkinliğinin artırılması, işsizliğin azaltılması gibi amaçlarla, bölgesel ve sektörel teşvikler verilmektedir. Türkiye'de yatırım ve ihracatın devlet tarafından resmen teşviki 1962 yılında başlamıştır. 1980 yılından sonra özel sektörün gelişmesiyle düzenli olarak verilen yatırım teşvikler ise hedeflerine ulaşamamıştır. Ak Parti iktidarının da bugüne kadar süslü ve sihirli sözler ile açıkladığı yatırım teşvik paketlerinin, uygulamadaki etkisi çok sınırlı olmuş ve hedeflerine ulaşamamıştır.

Kalıcı ve istikrarlı bir ekonomik ve sosyal gelişimin sağlanması, işsizliğin çözülmesi ancak orta-uzun vadede alınacak üretimi ve istihdamı destekleyip artıran makro ekonomi politikalarıyla mümkündür. Bu nedenle yaşanan ekonomik çöküşün önüne geçmek ve ekonomik krizden bir an önce çıkabilmek için üretimi ve istihdamı artıracak politikaların ivedilikle uygulamaya konulması ve yeni yatırımların yapılması ile mümkündür. Ülkemizin içinden geçtiği ekonomik krizin derinleşerek ekonomik olarak iflasa doğru sürüklendiğimiz de göz önünde tutularak, üretimi ve istihdamı artırmak için yatırım ortamını iyileştirilmesi, SEGE-2017 parametrelerinin değiştirilmesi ve yatırım yapmak isteyen şirketlere ve sanayicilere bu güne kadar verilenden daha çok daha fazla destek ve yatırım teşvik verilmesi için yeni ve kapsayıcı düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Bir ülkenin kalkınması, ekonomisinin büyümesi, rekabet gücü ve katma değeri yüksek ürünler üreten ekonomiler içinde yer alabilmesi için aslolan, makro ekonomi politikalarının ve ekonominin kendi iç dinamiklerinin olağan uygulamaları ile mümkündür. Ancak bu olağan uygulamaların istisnası olarak, yatırım teşvik uygulamalarıyla da bu hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır. Yani teşvik uygulamaları, genel ekonomi politikalarının bir parçasını oluşturmaktadır.

Zonguldak, 2002 yılından bugüne kadar, kötüye giden ekonomisi nedeni ile sürekli göç vermekte, genç nüfus işsizlik nedeni ile kenti terk etmektedir. Bir zamanlar tüm Türkiye'den göç alan ve Türkiye'nin Almanya'sı kabul edilen Zonguldak büyük oranda göç

vermekte, İstanbul'da, Bursa'da, Tekirdağ'da Zonguldaklılar mahalleri oluşmaktadır. 2020 yılı verilerine göre, İstanbul'un en çok göç aldığı iller sıralamasında Zonguldak, 116.566 kişi ile 21. sıradadır. 2002'de 627 bin olan nüfus, 2010'da 612 bine, 2016 yılında 597 bine, 2019 yılında ise 596 bine düşmüştür. Ortalama göç hızı % -9.5 civarındadır. Eğer siyasi iktidar temsilcilerinin açıkladığı gibi Zonguldak'ta ekonomik kalkınma ve büyüme gerçekleşmiş olsa idi, bu gün kimse Zonguldak'tan göç etmez, Zonguldak nüfusu 1 milyona çıkar idi.

Bu güne kadar 18 yıllık Ak Parti iktidarı, Zonguldak'ta ekonominin temel unsurlarından olan karayolu, tünel, liman, havayolu ve demiryolu gibi ulaştırma ve altyapı sorunlarını çözememiştir. 14.500 norm kadrosu bulunan Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nun üretim işçi açıklarının giderilmemesi sonucu bugün itibarıyla işçi sayısının 7 binlere düşmesi, 2011 yılında yaklaşık 6 bin işçinin çalıştığı rödevanslı sahalarda üretim yapan özel sektör şirketlerinin kapanma noktasına gelmesi sonucu bugün itibarıyla 1.000 kişinin çalışıyor olması, Erdemir'in özelleştirilmesi sonucu, Erdemir'de çalışan sayısının azalması, Kdz. Ereğli'deki 2008 yılında yan sanayisi ile 7.000 kişinin çalıştığı tersanelerde bugün itibarıyla 250 kişinin çalışması, SEKA'nın özelleştirilmesi, Filyos Vadi Projesi'nin gerçekleştirilememesi, il genelinde tarım ve hayvancılığın bitme noktasına gelmesi, 18 yılda üretim ve istihdam yaratan sanayi kuruluşlarının açılmaması ve yatırım teşviklerin amacına ulaşmaması Zonguldak ekonomisini daraltarak, çökertmiştir. Ekonomik daralmanın ve çöküşün sonucu olarak da, il genelinde emekli sayısı, çalışan sayısını geçmiştir. Bu sebeplerle de bir zamanlar emeğin başkenti olan Zonguldak, emeklinin başkentine dönüşmüştür.

Bu gün Zonguldak ekonomisi, hem kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan krizi, hem de ülkemizin dışa bağımlı yapısal ve kronikleşmiş sorunları nedeniyle çifte kriz yaşarken, şimdi de bu krizlere ilave olarak covid-19 salgını sonucu ortaya çıkan küresel ekonomik kriz nedeniyle, üçlü bir kriz yaşamaya başlamıştır.

Yatırım teşvik ile ilgili öncü çalışmalar, 1960'lı yıllara dayanmakla birlikte standart formatta ve karşılaştırılabilir serilere SEGE-1996 çalışması ile geçilmiştir. 19.06.2012 tarihli resmi gazetede yayınlanan 2012-3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar" ile yatırım teşvik düzenlenmiştir. Bu karar gereği iller, Kalkınma Bakanlığı SEGE 2011 raporu esas alınarak 6 bölgeye ayrılmıştır. Buna göre; yatırım teşvik uygulamalarındaki bölgeler ve bu bölgeler içinde yer alan iller, bölgesel desteklerden faydalanabilecek sektörler, büyük ölçekli yatırımlar ile teşvik kapsamında olmayacak yatırımlar ile teşviki belli şartlara bağlı yatırım konuları hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Bu teşvikler, önceliği olan bölgelerde, yatırımın türüne göre verilen çeşitli destek, indirim ya da muafiyetleri kapsamaktadır. 6 Bölgeye ayrılan teşvik sisteminde, Kdv İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi indirimi, Sigorta primi işveren hissesi desteği, Gelir Vergisi, Stopajı Desteği, Sigorta Primi işçi Hissesi Desteği, Faiz Desteği, Yatırım Yeri Tahsisi, Kdv iadesi destek unsurları uygulanmaktadır. Yine bu sistemde, Genel Teşvik uygulamaları, Büyük ölçekli Yatırımlar, Stratejik Yatırımlar, Öncelikli Yatırımlar, Bölgesel Teşvik Uygulamaları olmak üzere 5 ana başlık uygulanmaktadır.

SEGE-2011 çalışmasındaki aynı yöntem ve benzer değişkenler kullanılarak, SEGE-2017 çalışması yapılmıştır. 61 değişkenin kullanıldığı, SEGE-2011 çalışmasında kullanılan

bazı değişkenlerin analizden çıkarıldığı ve 52 değişken kullanılarak SEGE-2017'in elde edildiği açıklanmıştır. Bu bağlamda SEGE-2017 verilerine göre illerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik sıralaması yeniden belirlenmiştir.

SEGE-2011'de 29. sırada olan Zonguldak SEGE-2017 sıralamasında bir basamak yukarı çıkarak 28. sırada yer almıştır. Bu durumda, Zonguldak yine 3. bölgede değerlendirilmiş olup, teşvik sisteminden 3. bölge kapsamında yararlanmaktadır. Ancak, Ak Parti iktidarının, süslü, sihirli sözlerle tarihin en iddialı teşviklerini açıklamasına rağmen SEGE- 2017 kriterleri alınarak hazırlanan yatırım teşvik paketi, aynen SEGE-2011 gibi Zonguldak'ta ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlayacak, yatırımı, üretimi ve istihdamı arttıracak hiç bir etkiyi sağlamamıştır. Nüfus oranlarındaki azalış ve diğer illere hızlanan göç, Zonguldak'ta yatırım teşvik politikalarının çöktüğünü göstermektedir.

Zonguldak'ın aynen SEGE-2011'de olduğu gibi, SEGE-2017 raporundaki verilere göre, yatırım teşvikte 3'üncü derecede kalmasının en önemli sebebi; TTK ve Türkiye'nin tek yassı sac üreten entegre tesisi olan Erdemir'den elde edilen gelirler ve ücretler ile bu kurumların kapsamında bulunan vakıf mevduatlarının (Erdemir Vakfı ve Amele Birliği) il genelinde mevduat hacmini yüksek tutmasıdır. Oysa bu iki kurumun verilerini ilimizden çıkardığınızda, Zonguldak belki de 5. Bölgeye düşecektir. SEGE-2017'nin Zonguldak ile ilgili yapılan değerlendirmede; "...Zonguldak'ta işgücüne katılma oranı ve çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı sırasıyla yüzde 55,3 ve yüzde 70,4 iken Türkiye genelinde bu değerler yüzde 50,8 ve yüzde 67,8'dir. Zonguldak ayrıca sanayi kuruluşlarının etkisiyle ortalama günlük kazanç değişkeninde 85,5 TL'lik değeriyle Türkiye ortalamasının (64,4 TL) çok üzerinde bulunarak birinci sıradadır..." denilmektedir. Bu değerlendirmenin, Zonguldak nüfusunun 18 yılda 630.000'den 596.000'e düşmesi, emekli sayısının çalışan sayısını geçmesi, bu güne kadar alınan yatırım teşvik belgesi sayısı, 18 yılda yapılan yatırım sayısı birlikte değerlendirildiğinde, Zonguldak gerçekleriyle örtüşmediği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bir amacı da bölgesel eşitsizlikleri gidermek olan teşvik paketleri; 3'üncü Bölgede bulunan Zonguldak'ta amacına ulaşmadığı gibi, SEGE-2011 kriterlerine göre komşu il olan Düzce'nin 4'üncü bölgede yer alması nedeni ile Batı Karadeniz'de daha büyük bir ekonomik eşitsizliğe yol açmıştır ve Zonguldak'ın yatırım cazibesini düşürmüştür. Hem SEGE-2011, hem SEGE-2017 kriterlerine göre de imalat, sanayi ve hizmet sektöründe yoğunluk gösteren teşvik yatırımları, Zonguldak'ta çok düşük düzeyde kalmıştır. Bu da zaten kötü olan Zonguldak ekonomisini, iflasa sürükleyen sebeplerden birisi olmuştur.

SEGE-2011 kriterlerinde, 4. Bölgede yer alan komşu ilimiz Düzce yatırımcılara daha cazip gelmiş ve yatırımcılar Düzce'ye çok daha fazla yatırım yapmışlar ve nitekim, SEGE-2017 verilerine göre, Düzce 4. Bölgeden, 3. Bölgeye geçmiştir. Düzce imalat sanayii istihdamının sigortalı istihdam içindeki oranı değişkeninde ve imalat sanayii kayıtlı işyeri oranı değişkeninde sırasıyla dördüncü ve sekizinci sıraya yükselmiştir. Elbette ülkemizin tüm illerine yatırım yapılmalıdır, illerimiz her yönden gelişmelidir, tüm illerimizin ve tüm vatandaşlarımızın ekonomisi güçlenmelidir. Bu anlamda Düzce ilimizin ekonomik açıdan ilerlemesi, yatırımların artması son derece sevindiricidir. Ancak Zonguldak'ımızın yatırımlardan da hak ettiği payı

29753

alamaması da Zonguldak ekonomisinin küçülmesine, işsizliğe ve göçe yol açmaktadır. Bu da Zonguldaklılar açısından sıkıntı ortaya çıkaran bir durumdur.

Bütün bu durumlar açıkça göstermektedir ki şimdiye kadar Zonguldak özelinde yapılan yatırım teşvikleri ile amaçlanan hedefler maalesef sağlanamamıştır. Sonuç olarak, 9 yıl önce hazırlanan SEGE-2011 ve benzer parametreler ile hazırlanan SEGE-2017 raporuna göre belirlenen Zonguldak'ın 3. derece teşvik kapsamına alınan illerden olması, Zonguldak gerçekleriyle bağdaşmamaktadır. Bu sebeple teşvik sistemine dayanak oluşturan SEGE 2011 ve SEGE 2017 parametreleri, yeniden gözden geçirilerek, değiştirilmeli, bu parametrelerin ekonomik yönü olanlar ön plana çıkarılmalı ve Zonguldak hiç değilse 4. derece düzeyine çıkarılmalıdır.

Bu nedenle, SEGE-2017 raporuna esas teşkil eden sosyo-ekonomik parametrelerin değiştirilmesi ve en fazla 2 yılda bir güncellenmesi ve illerin yatırım teşvik derecelerinin de buna göre değiştirilmesi gerekmektedir. Başta şirketler ve sanayiciler olmak üzere tüm Zonguldaklı vatandaşlarımızın, yatırım teşvik ve sektörel teşvik derecelerinin artırılması ve kapsamının genişletilmesi konusunda büyük beklentisi vardır. Bu sebeplerle Zonguldak'ın da yatırımlardan hak ettiği payı alabilmesi için ve içinde bulunduğu kriz ortamından bir an önce çıkması için gereken politikalar oluşturulmalı ve adımlar atılmalıdır.

Bu çerçevede;

- 1) 01/01/2017 tarihinden önergenin yanıtlandığı tarihe kadar, yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere Zonguldak'a verilen yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır?
- 2) 01/01/2017 tarihinden önergenin yanıtlandığı tarihe kadar, yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere Zonguldak'ta hangi sektöre, ne kadar yatırım teşvik belgesi verilmiştir?
- 3) Bu yatırım teşvik belgelerinin kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların tutarı nedir?
- 4) 01/01/2017 tarihinden önergenin yanıtlandığı tarihe kadar yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere Zonguldak'taki yatırım teşviklere bağlı olarak yapılan yatırımların istihdama etkisi ne olmuştur? Bu yatırımlarda kaç kişi istihdam edilmektedir?
- 5) 01/01/2017 tarihinden önergenin yanıtlandığı tarihe kadar yatırım teşvik belgelerinden kaçı iptal edilmiştir? İptal sebepleri nelerdir?
- 6) Bakanlığınıza göre Zonguldak yatırım teşviklerden yeterince yararlanmış mıdır? Yararlanamadı ise bu duruma çözüm üretilmesi düşünülmekte midir?
- 7) SEGE-2011 ve SEGE-2017'de kriter olarak kabul edilen parametrelerin tamamı Zonguldak açısından büyük oranda negatif değişikliğe uğramıştır. Bu nedenle bu yatırım teşvik derecesine dayanak teşkil eden parametrelerin değiştirilerek, Zonguldak'ın teşvik bölgesinin 3'ten 4'e çıkarılması düşünülmekte midir? Düşünüyor ise derece artırımını ne zaman yapılacaktır?

29/5/17

- 8) Zonguldak için sektörel teşvik derecesinin artırılması ve sektörel teşviklerin kapsamının genişletilmesi düşünülmekte midir? Düşünüyor ise derece artırımı ve kapsam genişletilmesi ne zaman yapılacaktır? Zonguldak'ta hangi sektörlerde sektörel teşvik verilecektir?
- 9) Demir-çelik ve kömür Zonguldak açısından üretim yapılacak dolayısıyla istihdama, ekonomiye katkı sunabilecek alanlardır. Oysa yatırım teşvik ile ilgili Bakanlar Kurulu kararında bu iki sektöre ilişkin ciddi sınırlamalar vardır. Yatırım teşvik desteklerinde bu sektörlerle ilişkin tüm sınırlandırmaların kaldırılması düşünülmekte midir?
- 10) 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere 4. Derecede bulunan Düzce'ye verilen yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır?
- 11) 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere Düzce'de hangi sektöre ne kadar yatırım teşvik belgesi verilmiştir?
- 12) Bu yatırım teşvik belgelerinden kaç tane sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların tutarı nedir?
- 13) 30/06/2017'den önerenin yanıtlandığı tarihe kadar yıllar bazında ayrı ayrı belirtmek üzere Düzce'deki yatırım teşviklere bağlı olarak yapılan yatırımların istihdama etkisi nedir? Bu yatırımlarda kaç kişi istihdam edilmektedir?
- 14) Bu yatırım teşvik belgelerinden kaç tane, hangi sebeple iptal edilmiştir?